

Lopulalan overtuigt met indringend literair debuut

HET lijkt alsof de interesse voor de Molukse gemeenschap in Nederland wat is afgenomen, na de schokkende gebeurtenissen uit de jaren zeventig. *Onder de sneeuw een Indisch graf*, het debuut van Frans Lopulalan, brengt de situatie van de Molukkers weer onder de aandacht. In twee novellen, „De barak” en „De veertigste dag”, beschrijft hij het leven in de barakken en de Molukse woonwijken van binnen-uit. Op een voortreffelijke manier, want zijn boek nuanceert het beeld dat er van de Molukse gemeenschap, althans bij mij, bestaat. En bovendien op een autobiografische maar afstandelijke manier met een bijna moeiteloze beheersing van het literaire métier, zeker voor een debutant.

Er bestaat een bepaald beeld van de Ambonese samenleving. Het RMS-ideaal, verder verwijderd dan ooit, de rivaliserende leiders die dat ideaal belichamen. De oude mannen, die in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger aan de kant van de koloniale macht hebben gevochten. De militaire tradities die in elk gezin — met een portret van koningin Juliana aan de muur — werden gehandhaafd in combinatie met een nogal zware variant van het calvinisme. Dat laatste vind ik zelf het meest kenmerkend en daarom is me van de kapingen vooral één verhaal bijgebleven. Als het niet om zo'n tragische gebeurtenis ging, zou het een mooie anekdote zijn. Een gijzelaar werd in de deuropening van de trein gezet om geëxecuteerd te worden. De man verzocht om nog even te mogen bidden en de jonge Molukkers lieten

leend voor *Moed, beleid en trouw*. Nu wordt er in de rest van *Onder de sneeuw een Indisch graf* regelmatig aan discriminatie gerefereerd. Zo vindt ook de oude man achteraf dat hij en zijn makkers zich hebben laten opjatten om voor de „melkbussen” tegen andere Indonesische volkeren te vechten. Ook van de oorlogsmisdadiger Westerling moet hij niets meer hebben. Toch maakt zijn klacht over het ontbreken van het woordje „beleid” de meeste indruk, juist omdat dit onlosmakelijk verbonden is met zijn militaire eergevoel.

Andere nuanceringspunten liggen in het verlengde van bovengenoemde. Lopulalan beschrijft bijvoorbeeld hoe het er toegaat als de vader van Frans is overleden. Een dagenlange rouw in een huis vol familie en kennissen, waar de mannen ernstige gesprekken voeren en de vrouwen onafgebroken bezig zijn met het aanslepen van voedsel. Stereotiep. Vervolgens vindt het ritueel zijn einde bij de begrafenis, maar dan lezen we hoe enkele ooms, aanvankelijk steels, later openlijk, van meegeesmokkelde alcohol genieten en de dode toedrinken. De weduwe kan er zelfs een beetje om lachen. Ook Frans wordt weleens op zijn verkeerde been gezet: zijn oude vader blijkt onverwachts niet boos te kijken als zijn zoon niet bidt voor het eten.

De effecten die Lopulalan bij de lezer teweegbrengt zijn bepaald door de afstand die hij in zijn twee novellen weet te creëren. Er bestaat een grote spanning tussen de kleine Frans in de barakken bij Woerden en de Molukse wijk in Leerdam enerzijds en zijn vol-

de wapens zakken en bogen het hoofd, waarop de gijzelaar zich met een reuzensprong in veiligheid bracht.

Frans Lopulalan zet sommige vooroordelen op losse schroeven, echter niet door ze te weerspreken of begrip te vragen. De twee novellen geven inzicht in de tegenstellingen binnen de Molukse cultuur, laten zien dat die cultuur niet zo statisch en gesloten is als je dacht. Heel wat effectiever dan een beroep doen op ethische gevoelens over onderdrukte minderheden. Lopulalan (om verwarring te voorkomen noem ik de auteur bij de achternaam en de hoofdpersoon bij de voor naam) zet je aan het denken omdat hij de informatie waarop je oordelen zijn gebaseerd dubbelzinnig weet te maken.

Het meest indringend doet hij dit aan de hand van Frans' vader, een man die toch alle ingrediënten bezit om in je oorspronkelijke beeld te passen. Een vroegere KNIL-sergeant, kampouder, huistiran, streng-calvinistisch en behept met een onwrikbare clangeest. Het dubbelzinnige zit hem in de manier waarop de man zijn gereformeerde overtuiging weet te combineren met een vanzelfsprekend geloof in de concrete aanwezigheid van zijn overleden voorouders. Met hem beschouwt de hele familie, tot Frans toe als deze inmiddels volwassen is, het als de gewoonste zaak van de wereld dat gestorven verwanten hen voorspellingen doen of raad geven, de ene keer via gebaren, soms heel expliciet. Fascinerend is hoe Lopulalan de indruk wekt dat deze beide nogal verschillende vormen van godsdienst in de dagelijkse praktijk naadloos in elkaar overgaan.

Een tweede dubbelzinnigheid betreft de houding van Frans' vader tegenover het KNIL. Vlak voor zijn dood scharrelt de oude man wat rond op zolder, hij heeft zijn uniform weer aangetrokken en laat Frans de onderscheiding voor *Moed en trouw* zien die hij eertijds heeft ontvangen. Bitter merkt hij op dat Nederlandse soldaten voor soms geringere krijgsverrichtingen een onderscheiding werd ver-

wassen ik die op deze tijd terugblijkt anderzijds. Heel concreet heeft dat te maken met het feit dat de oudere ik gestudeerd heeft, met een blanke Nederlandse vrouw gehuwd was, niet meer tussen Molukkers woont en niet naar de kerk gaat. Pas nu hij ontdaan is van een serie traditionele attributen kan scherp duidelijk worden wat hem werkelijk aan zijn familie bindt, wat er in hem aan authentieke Molukse cultuur is overgebleven. De afstand heeft bovendien tot gevolg dat een lezer met een andere culturele achtergrond gemakkelijker met Frans kan meekijken.

In de dingen die ik tot dusver heb aangestipt ligt de grootste kracht van *Onder de sneeuw een Indisch graf*. Dat neemt niet weg dat Lopulalan ook een zeer trefzekere manier heeft om de diverse personages neer te zetten, dat hij een manier van vertellen heeft die meestal rechttoe-rechtaan is maar via een reeks van opmerkelijke details opeens van een persoonlijke stijl kan getuigen. Fraai is ook hoe hij in de tweede novelle, „De veertigste dag”, die geconcentreerd is rond de dood van de vader, het motief van de trein laat meespelen. Het is nooit de trein, op het eind verwijst hij zelfs impliciet naar de grote spoorwegramp bij Harmelen in 1962. De spanning is wel degelijk aanwezig, elke keer verwacht je dat de kapingen bij het verhaal betrokken worden.

Onder de sneeuw een Indisch graf is een bijzonder debuut, geen documentaire, geen oratio pro domo en eigenlijk nauwelijks een boek over een culturele minderheid. Het is een literair onderzoek naar de werkelijke relatie tot je ouders, tot je familie en tot de cultuur waaruit je voortgekomen bent. Zo'n onderzoek is voor elke lezer interessant, ongeacht zijn achtergronden.

AUGUST HANS DEN BOEF

Frans Lopulalan: „Onder de sneeuw een Indisch graf”. Uitgeverij In de knipscheer. Prijs f 25,-.